

Tjänsteutlåtande

Kommunstyrelsens kontor

Fredrik Zethräus

Datum 2016-12-02

Dnr KS 2015/0388

Till Kommunstyrelsen

Svar på motion nr 31/2015 från Andreas Lennkvist (V) och Aline Österlind (V) - Angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast inom Österåkers kommun

Sammanfattning

Andreas Lennkvist (V) och Aline Österlind (V) har i en motion väckt i Kommunfullmäktige 2015-12-14, § 9:38, föreslagit dels att Österåkers kommun snarast upphör med inköp, användning och spridning av produkter med tillsatser av mikroplaster och dels att ge miljö- och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att återkomma med en redovisning under 2016 om hur utfasningen av produkter med tillsatser av mikroplast har fortskridit.

Beslutsförslag

Kommunstyrelsens planarbetsutskott föreslår Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

1. Bifalla motion nr 31/2015 innebärande att kommunens styrelser och nämnder anmodas att upphöra med av inköp av kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatser av mikroplast i samband med nya upphandlingar och vid inköp utanför upphandling.
2. Uppdra åt Kommunstyrelsen, att i samarbete med Miljö- och hälsoskyddsnämnden samt Roslagsvatten AB under 2017 genomföra en informationskampanj om mikroplaster riktad till dels kommunens invånare, dels berörda verksamheter inom Österåkers kommun.

Bakgrund

Miljö- och hälsoskyddsenheten skriver i sitt tjänsteutlåtande ”Miljö- och hälsoskyddsenheten har i samråd med upphandlingsenheten utrett en motion från kommunfullmäktige angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast. Det är främst för kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster som problemet uppmärksammas. Utifrån en utredning som utfördes i en annan kommun har miljö- och hälsoskyddsenheten dragit slutsatsen att kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster har en begränsad eller obefintlig användning i kommunens verksamheter. I det fall tillsatta mikroplaster mot förmodan skulle finnas kan dessa produkter ersättas av andra. Miljö- och hälsoskyddsenheten föreslår därför att kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster förbjuds i samband med nya upphandlingar och vid inköp utanför upphandling. De viktigaste frågorna vid införande av ett sådant förbud blir att sprida kunskapen till verksamheter och förvaltningar om vilka produkter som kan beröras och vilka frågor som ska ställas för att undvika mikroplaster. Miljö- och hälsoskyddsenheten föreslår även att ytterligare tillsynsåtgärder och informationskampanjer genomförs för att förhindra att mikroplaster

Tjänsteutlåtande

sprids i miljön.” Vidare skriver miljö- och hälsoskydds enheten ”Utredning av motionen har skett i samråd mellan miljö- och hälsoskydds enheten och upphandlings enheten”.

Förvaltningens slutsatser

Kommunstyrelsens kontor, kommunkansliet, har inget att erinra.

Tidigare beredning

- Miljö- och hälsoskyddsnämnden har behandlat ärendet 2016-09-27, § 6:4.
- Miljö- och skydds enhetens tjänsteutlåtande daterat 2016-09-05.

Bilagor

1. Protokollsutdrag från Miljö- och hälsoskyddsnämnden sammanträde 2016-09-27, § 6:4.
2. Miljö- och hälsoskydds enhetens tjänsteutlåtande daterat 2016-09-05.

Jan-Olof Friman
Kommundirektör

Peter Freme
Kanslichef

MHN § 6:4

Dnr. 2016.147-427

Svar på motion nr 31/2015 från Andreas Lennkvist (V) och Aline Österlind (V) angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast i Österåkers kommun

Miljö- och hälsoskyddsnämndens beslut

Kommunstyrelsens planarbetsutskott föreslår Kommunstyrelsen föreslå Kommunfullmäktige besluta

1. Bifalla motion nr 31/2015 innebärande att kommunens verksamheter och förvaltningar inför förbud av inköp av kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatser av mikroplast i samband med nya upphandlingar och vid inköp utanför upphandling.
2. Kommunens miljöstrateg i samarbete med miljö- och hälsoskyddsenheten och Roslagsvatten under 2017 genomför en informationskampanj om mikroplaster riktad både till kommunen internt och också dess invånare.

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsenheten har i samråd med upphandlingsenheten utrett en motion från kommunfullmäktige angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast. Det är främst för kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster som problemet uppmärksammas. Utifrån en utredning som utfördes i en annan kommun har miljö- och hälsoskyddsenheten dragit slutsatsen att kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster har en begränsad eller obefintlig användning i kommunens verksamheter. I det fall tillsatta mikroplaster mot förmodan skulle finnas kan dessa produkter ersättas av andra. Miljö- och hälsoskyddsenheten föreslår därför att kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster förbjuds i samband med nya upphandlingar och vid inköp utanför upphandling. De viktigaste frågorna vid införande av ett sådant förbud blir att sprida kunskapen till verksamheter och förvaltningar om vilka produkter som kan beröras och vilka frågor som ska ställas för att undvika mikroplaster. Miljö- och hälsoskyddsenheten föreslår även att ytterligare tillsynsåtgärder och informationskampanjer genomförs för att förhindra att mikroplaster sprids i miljön.

Beslutsunderlag

Tjänsteutlåtande daterat 2016-09-05.

Expedieras

Kommunstyrelsen. Akt.

Tjänsteutlåtande

Österåkers kommun
Miljö- och hälsoskyddsenheten
Handläggare: Catrine Eckers

Till Miljö- och hälsoskyddsnämnden

Datum: 2016-09-05
Ärendenr: MHN-2016-147-427

Svar på motion nr 31/2015 från Andreas Lennkvist (V) och Aline Österlind (V) angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast i Österåkers kommun

Sammanfattning

Miljö- och hälsoskyddsenheten har i samråd med upphandlingsenheten utrett en motion från kommunfullmäktige angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast. Det är främst för kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster som problemet uppmärksammas. Utifrån en utredning som utfördes i en annan kommun har miljö- och hälsoskyddsenheten dragit slutsatsen att kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster har en begränsad eller obefintlig användning i kommunens verksamheter. I det fall tillsatta mikroplaster mot förmodan skulle finnas kan dessa produkter ersättas av andra. Miljö- och hälsoskyddsenheten föreslår därför att kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatta mikroplaster förbjuds i samband med nya upphandlingar och vid inköp utanför upphandling. De viktigaste frågorna vid införande av ett sådant förbud blir att sprida kunskapen till verksamheter och förvaltningar om vilka produkter som kan beröras och vilka frågor som ska ställas för att undvika mikroplaster. Miljö- och hälsoskyddsenheten föreslår även att ytterligare tillsynsåtgärder och informationskampanjer genomförs för att förhindra att mikroplaster sprids i miljön.

Beslutsförslag

Miljö- och hälsoskyddsnämnden föreslår kommunstyrelsens planarbetsutskott föreslå kommunstyrelsen föreslå kommunfullmäktige att:

1. Bifalla motion nr 31/2015 innebärande att kommunens verksamheter och förvaltningar inför förbud av inköp av kosmetiska- och hygienprodukter med tillsatser av mikroplast i samband med nya upphandlingar och vid inköp utanför upphandling.
2. Kommunens miljöstrateg i samarbete med miljö- och hälsoskyddsenheten och Roslagsvatten under 2017 genomför en informationskampanj om mikroplaster riktad både till kommunen internt och också dess invånare.

Bakgrund

Kommunfullmäktige beslutade 2015-12-14 (§ 9:38) att remittera en motion angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast till miljö- och hälsoskyddsnämnden i samråd med KSK/upphandlingsenheten.

Utredning av motionen har skett i samråd mellan miljö- och hälsoskyddsenheten och upphandlingsenheten.

Mikroplaster i miljön

Mikroplast är små plastpartiklar som är mindre än 5 millimeter i diameter. De utgör den största andelen av plastskräp i världshaven. Mikroplaster är ett växande globalt problem, speciellt i våra vatten. Mikroplaster kan i sig vara giftiga men kan också binda gifter till sig och på så sätt vara farliga för både människa, djur och miljö. Källorna till mikroplaster är flera. Mikroplaster hamnar i naturen genom att plast bryts ned- eller slits ner till mikronivå. T ex från slitage på bildäck, byggprodukter, konstgräsplaner, tvätt av fleceplagg och nedskräpning. Mikroplaster finns också som tillsatser i framförallt kosmetiska- och hygieniska produkter som skrub, peeling och blekande tandkräm. Av den information miljö- och hälsoskyddsenheten hittat är det i främst skönhets- och hygienprodukter man tillsätter mikroplaster för att få en slipande/pilande/polerande funktion men även andra produkter skulle kunna beröras. Det är dock idag oklart vilka produktgrupper som det skulle röra sig om. Kosmetiska- och hygieniska produkter är en produktgrupp som är lättare att kontrollera då dessa produkter har lagkrav om att det ska finnas en innehållsförteckning. Produktgrupper som inte har detta lagkrav blir därför svårare att kontrollera. Information om en hygienprodukt innehåller mikroplast finns på dess innehållsförteckning där man får leta efter ord som polyethylene, polypropylene, polyethylene, terephthalate, polymethylmethacrylate och nylon.

Mikroplaster i kommunens produkter

Detta yttrande avser produkter som har tillsatta mikroplaster, d.v.s. inte produkter av plast. Någon utredning gällande om det kan finnas produkter med tillsatta mikroplaster i Österåkers kommuns verksamheter har inte gjorts. En utredning av förekomst av hygienprodukter med tillsatta mikroplaster i Kalmars kommuns verksamheter har utförts. Utredningen visade att inga sådana produkter förekommer. Österåkers kommun har många verksamheter som använder många olika typer av produkter. En utredning av vilka produkter som används skulle därför bli omfattande och ta mycket tid och resurser även om den i slutändan skulle visa på liten eller obefintlig förekomst av produkter med tillsatta mikroplaster. En utredning är en färskvara då innehållet i de produkter som används kan ändras och andra produkter kan köpas in.

Miljö- och hälsoskyddsenheten bedömer att inköp och användning av kosmetiska- och hygieniska produkter med tillsatta mikroplaster är mycket liten eller rent av obefintlig i kommunens verksamheter. I det fall det mot förmodan skulle finnas produkter med tillsatta mikroplaster som köps in och används av kommunens verksamheter så är detta en mycket liten del av den totala källan av mikroplaster till miljön. Enligt en rapport från IVL är de främsta källorna till mikroplaster vägtrafik och däckslitage samt konstgräsplaner. Miljö- och hälsoskyddsenheten anser att det är en självklarhet att kosmetiska- och hygieniska produkter med

tillsatta mikroplaster inte ska användas i kommunens verksamheter. I det fall sådana produkter används så handlar det antagligen främst om okunskap.

Kommunens miljöarbete

Miljö- och hälsoskydds-enheten har under de senaste åren bedrivit olika tillsynsprojekt med syftet att sprida kunskap om farliga ämnen i varor och produkter. De projekt som drivits är tillsyn av verksamheter som säljer smycken, med syftet att kontrollera nickel, kadmium och blyförekomst. I ett projekt 2015 bedrevs tillsyn över verksamheter som säljer varor till barn och kommunens frisörer inspekterades. Miljö- och hälsoskydds-enhetens förskoletillsyn detta år har bl. a. haft syftet att minska antalet skadliga plaster i förskoleverksamheterna.

Just nu planerar enheten ett projekt där syftet är att medvetandegöra allmänheten om farliga ämnen i varor och om hur de kan få information om detta. Det är viktigt att frågan om farliga ämnen i varor tas upp i alla led, d.v.s. tillverkare, säljare, utförare och konsument. Det är genom kunskap man kan ställa krav för att kunna göra ett miljö- och hälsomedvetet val.

Miljökrav vid upphandling

Upphandlings-enheten följer tillämpningsanvisningarna som är beslutade av kommunstyrelsen genom kommunstyrelsens arbetsutskott, KS 2014/0295. Relevanta miljökrav, sociala och etiska krav ska alltid beaktats och formuleras med stöd av upphandlings-enheten. Förvaltningarna i sin tur definierar själva kraven på den vara/tjänst/entreprenad som ska upphandlas. Arbetsordning innebär att upphandlings-enheten rådgör, rekommenderar samt föreslår formulering i kravspecifikationen kring hur kravställning t ex angående innehåll av ämnen i produkter vid inköp kan ske utifrån gällande rätt, praxis och eftersökt målbild. Förvaltningarna är beställare av upphandlingarna och beslutar om kravställningen. Förvaltningarna kan därmed anses ha rådighet över frågan som motionen gäller.

Vid upphandling hänvisar Upphandlings-enheten till kommunens miljöpolicy och inga ytterligare miljökrav ställs så till vida det inte framgår av beställarens underlag.

På de områden där avtal redan finns blir det svårt att ställa krav innan avtalets löptid gått ut. Mot bakgrund av detta föreslås att förbudet mot inköp av kosmetiska- och hygieniska produkter med tillsats av mikroplaster begränsas till att gälla nya upphandlingar och inköp.

Slutsatser

Österåker i egenskap av skärgårdskommun har all anledning att arbeta aktivt för att minska utsläppen av mikroplaster till naturen och haven. Kommunen bör vara en föregångare i miljöarbetet och ta ansvar för de egna verksamheternas miljöpåverkan för att därefter inspirera andra aktörer att öka sitt miljöarbete. Miljö- och hälsoskydds-enheten har bedömt att det i kommunens verksamheter borde finnas begränsat eller obefintligt med tillsatta mikroplaster i kosmetiska- och hygieniska produkter. Miljö- och hälsoskydds-enheten gör bedömningen att om tillsatta mikroplaster mot förmodan skulle finnas i dessa produkter så går de att ersätta med sådana utan mikroplaster. Ett förbud av inköp av kosmetiska- och hygieniska produkter med tillsatser av mikroplast i samband med nya

upphandlingar och vid inköp utanför upphandling kan därför införas. De viktigaste frågorna vid införande av ett sådant förbud blir att sprida kunskapen till verksamheter och förvaltningar om vilka produkter som kan beröras och vilka frågor som ska ställas för att undvika mikroplaster. Färdigformulerade krav i samband med nya upphandlingar och information till förvaltningar och verksamheter inom kommunen kommer att behövas.

I det fall arbetet med att förbjuda användningen av produkter med tillsatta mikroplaster skulle inarbetas i kommunens miljömål skulle detta omfatta både kommunen och externa bolag och invånare.

Förekomst av mikroplaster i miljön har flera olika källor och i syfte att åstadkomma största möjliga miljönytta bör ytterligare åtgärder vidtas för att förhindra spridning av mikroplaster i naturen. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten planerar därför under nästa år att utöva tillsyn på bl.a. kommunens konstgräsplaner med fokus på de mikroplaster som kan spridas härifrån och följa med ut i dagvattnet.

För att ytterligare på ett effektivt sätt minska påverkan på miljön av mikroplaster föreslår miljö- och hälsoskyddsmyndigheten att en informationskampanj genomförs under 2017 i syfte att nå ut med information och kunskap om mikroplasternas påverkan i miljön till allmänheten, företag samt kommunens bolag och förvaltningar. Miljö- och hälsoskyddsmyndigheten föreslår att kommunens miljöstrateg tillsammans med miljö- och hälsoskyddsmyndigheten och Roslagsvatten medverkar vid en sådan kampanj.

Källhänvisning

http://www.naturskyddsforeningen.se/sites/default/files/dokument-media/rapporter/marint_skrap_rapport.pdf

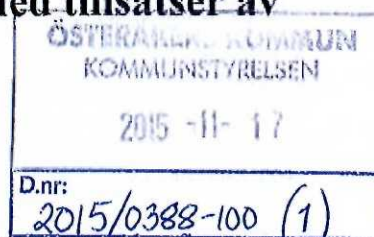
Maria Lindström
Miljö- och hälsoskyddschef

Catrine Eckers
Miljö- och hälsoskyddsinspektör

Protokollsutdrag till: Andreas Lennkvist (V) och Aline Österlind (V)

Motion angående utfasning av produkter med tillsatser av mikroplast inom Österåkers kommun

Mikroplaster är ett problem som uppmärksammats först under de senaste åren. Idag finns mätningar som visar att vi har mikroplast spritt i alla våra vatten. Mikroskopiska partiklar kan i sig vara giftiga, men de kan också binda till sig miljögifter och därigenom orsaka skada på de djur som tar upp partiklarna

Källorna till mikroplasten är flera. De finns i produkter där de i flera fall inte har någon egentlig funktion utan fungerar som utfyllnad, exempelvis i tvålar

Vi använder idag en stor mängd plastprodukter. Under 2000-talets första decennium tillverkades hela 2500 miljoner ton plastprodukter. Det är mer än den samlade produktionen var under hela 1900-talet. Från flera av dessa produkter lossnar större och mindre delar som så småningom hamnar i havet. De transporteras via dagvattnet (exempelvis däckrester) och de transporteras via avloppssystemet och reningsverken (exempelvis fibrer från fleecetröjor via tvättvattnet).

En annan källa är det skräp som slängs avsiktligt eller oavsiktligt ute i naturen och som så småningom når havet och våra stränder. Plast som hamnar ute i miljön bryts inte ner, men med tiden finfördelas den av solljus och slitage och blir till mikroplast. Enligt det förslag som finns till åtgärdsprogram enligt Havsmiljödirektivet ska alla kommuner i sina avfallsplaner belysa hur avfallshanteringen kan bidra till att minska uppkomsten av marint skräp.

Halterna av mikroskopiska plastpartiklar i plankton ökar stadigt och sannolikt kommer mängden mikroplast fortsätta öka under lång tid framöver. Östersjön är en viktig källa till livsmedel och risken är stor att dessa partiklar och/eller de gifter de bär med sig så småningom även påverkar vår hälsa. Problemet med mikroplaster är ett globalt problem. Åtgärder behövs på flera nivåer i samhället där kommunen har en viktig roll. Tidigare i år (2015) beslutade Göteborg, som första svenska kommun att fasa ut produkter med tillsatser av mikroplaster. Tidigare har även bland annat delstater i USA valt att göra detsamma. Vi föreslår att Österåkers kommun, blir ett skärgårdsföredöme och väljer att bli den andra svenska kommunen att fasa ut dessa miljöfarliga produkter

Vi föreslår därför kommunfullmäktige besluta

- Att Österåkers kommun snarast upphör med inköp, användning och spridning av produkter med tillsatser av mikroplast.
- Att ge miljö och hälsoskyddsnämnden i uppdrag att återkomma med en redovisning under 2017 om hur utfasningen av produkter med tillsatser av mikroplast har fortskridit

Andreas Lennkvist

Andreas Lennkvist(V)

Aline Österlind (V)